

Επιστημονικό Άρθρο

Η Κατάσταση των Θρησκειών στη Σημερινή Γεωργία ως Ένδειξης Μίας Μοναδικής Καυκάσιας Ταυτότητας

Γκιόργκι Παρεσισβίλι
Σύμβουλος του Πρύτανη
Διεθνές Πανεπιστήμιο Καυκάσου, Γεωργία

Αυτό το άρθρο παρέχει μία ολοκληρωμένη εξέταση των θρησκειών στη Γεωργία και της τρέχουσας κατάστασής τους στο σύγχρονο γεωργιανό κράτος. Εξετάζει την πολύπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ διαφόρων θρησκειών, ιστορικών γεγονότων και σύγχρονων κοινωνικών δυναμικών που έχουν διαμορφώσει το θρησκευτικό τοπίο της Γεωργίας. Η μελέτη εστιάζει στον κυρίαρχο Ανατολικό Ορθόδοξο Χριστιανισμό, καθώς και σε σημαντικές θρησκευτικές μειονότητες όπως το Ισλάμ, ο Ιουδαϊσμός και η Αρμενική Αποστολική Εκκλησία. Επιπλέον, συζητά άλλες θρησκευτικές μειονότητες και εξετάζει το νομικό πλαίσιο που διέπει τη θρησκευτική ελευθερία στη χώρα. Μέσω αυτής της ανάλυσης, το άρθρο επιδιώκει να προσφέρει μία κατανόηση του πλούσιου θρησκευτικού τοπίου της Γεωργίας και των επιπτώσεών του στη σύγχρονη γεωργιανή κοινωνία και στη μοναδική καυκάσια ταυτότητά της.

Λέξεις κλειδιά: Θρησκείες, Γεωργία, Ορθοδοξία, Ισλάμ, Εβραίοι, Αρμένιοι, Αζέροι, Γιαζίντι, Μάρτυρες του Ιεχωβά, Προτεστάντες

Εισαγωγή

Η Γεωργία, που βρίσκεται στο σταυροδρόμι της Ανατολικής Ευρώπης και της Δυτικής Ασίας, διαθέτει μία θρησκευτική ιστορία που εκτείνεται σε χιλιετίες. Αυτή η ποικιλόμορφη θρησκευτική κληρονομιά αντανακλά τη γεωπολιτική θέση της Γεωργίας ως σημείου συνάντησης πολιτισμών. Ενώ ο Ανατολικός Ορθόδοξος Χριστιανισμός είναι η κυρίαρχη θρησκεία για πάνω από 1600 χρόνια, η χώρα έχει φιλοξενήσει επίσης σημαντικές μουσουλμανικές, εβραϊκές και αρμενικές αποστολικές κοινότητες, μεταξύ άλλων (Pelkmans, 2006). Σύμφωνα με την απογραφή του 2014, ο συνολικός πληθυσμός της Γεωργίας ήταν 3.723.500 κάτοικοι. Η θρησκευτική σύνθεση του πληθυσμού της Γεωργίας είναι η εξής: Γεωργιανοί Ορθόδοξοι Χριστιανοί: 83,4%, Μουσουλμάνοι: 10,7%, Αρμένιοι Αποστολικοί: 2,9%, Καθολικοί: 0,5%, Μάρτυρες του Ιεχωβά: 0,3%, Προτεστάντες: 0,1%, και Άλλες θρησκείες: 0,1%. Οι άθρησκοι ή μη δηλωθέντες ήταν 1,8%.

Η θρησκευτική σύνθεση της Γεωργίας έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας, του κοινωνικού ιστού και του πολιτικού τοπίου της. Η κατανόηση του πολύπλοκου θρησκευτικού

οικοσυστήματός της είναι απαραίτητη για την κατανόηση της σύγχρονης γεωργιανής κοινωνίας και των προκλήσεών της (Grdzelidze, 2010).

Αυτό το άρθρο αποσκοπεί στην παροχή μίας αναλυτικής εξέτασης των ιστορικών θρησκειών στη Γεωργία και της τρέχουσας κατάστασής τους. Θα εξετάσει κάθε μεγάλη θρησκευτική παράδοση, λαμβάνοντας υπόψη την ιστορική της ανάπτυξη, την τρέχουσα δημογραφική κατάσταση, την πολιτιστική της επίδραση και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει στη σύγχρονη Γεωργία. Επιπλέον, η μελέτη θα αναλύσει το νομικό πλαίσιο που διέπει τη θρησκευτική ελευθερία στη χώρα και τις πολύπλοκες σχέσεις μεταξύ των διαφόρων θρησκευτικών κοινοτήτων και του κράτους.

Ιστορικό Υπόβαθρο

Για να κατανοήσουμε την τρέχουσα θρησκευτική κατάσταση στη Γεωργία, είναι κρίσιμο να εξετάσουμε τη μακρά και πολύπλοκη ιστορία της χώρας. Αρχαιολογικά ευρήματα δείχνουν ότι η περιοχή της σύγχρονης Γεωργίας κατοικείται από την Παλαιολιθική εποχή, με τα αρχαία βασίλεια της Κολχίδας και της Ιβηρίας να καταλαμβάνουν τις δυτικές και ανατολικές περιοχές της Γεωργίας αντίστοιχα (Suny, 1994).

Η έλευση του Χριστιανισμού τον 4ο αιώνα μ.Χ. σηματοδότησε μία σημαντική καμπή στη θρησκευτική ιστορία της Γεωργίας. Σύμφωνα με την παράδοση, η Αγία Νίνα από την Καππαδοκία έπεισε τον βασιλιά Μιριάν Γ΄ της Ιβηρίας να ασπαστεί τον Χριστιανισμό το 337 μ.Χ., κάνοντας τη Γεωργία ένα από τα πρώτα χριστιανικά έθνη του κόσμου (Rapp, 2012). Αυτό το γεγονός αποτέλεσε τη βάση για τη Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία, η οποία θα διαδραμάτιζε κεντρικό ρόλο στη γεωργιανή κουλτούρα και ταυτότητα για πολλούς αιώνες.

Κατά τη διάρκεια των επόμενων αιώνων, η Γεωργία αντιμετώπισε εισβολές και περιόδους κυριαρχίας από τους Πέρσες, Άραβες, Μογγόλους και Οθωμανούς. Αυτές οι κατακτήσεις και κατοχές εισήγαγαν και ενίσχυσαν την παρουσία άλλων θρησκειών, ιδιαίτερα του Ισλάμ, σε διάφορες περιοχές της Γεωργίας (Rayfield, 2012). Ο 19ος αιώνας είδε τη Γεωργία να ενσωματώνεται στη Ρωσική Αυτοκρατορία, γεγονός που είχε σημαντικές συνέπειες για το θρησκευτικό τοπίο της χώρας, περιλαμβανομένης της υποταγής της Γεωργιανής Ορθόδοξης Εκκλησίας στη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία το 1811 (Grdzelidze, 2010).

Η σύντομη περίοδος ανεξαρτησίας από το 1918 έως το 1921 ακολουθήθηκε από την ένταξη στη Σοβιετική Ένωση, όπου προωθήθηκε ο κρατικός αθεϊσμός και οι θρησκευτικοί θεσμοί υπήρξαν αντικείμενο σφοδρής καταπίεσης. Η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 και η επακόλουθη ανεξαρτησία της Γεωργίας οδήγησαν σε μία αναζωογόνηση της θρησκευτικής ταυτότητας και πρακτικής, ιδίως εντός της Γεωργιανής Ορθόδοξης Εκκλησίας (Pelkmans, 2006).

Ανατολικός Ορθόδοξος Χριστιανισμός

Ιστορική Ανάπτυξη

Ο Ανατολικός Ορθόδοξος Χριστιανισμός, και συγκεκριμένα η Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία, αποτελεί την κυρίαρχη θρησκεία στη Γεωργία από τον 4ο αιώνα μ.Χ. Η μεταστροφή του βασιλιά Μιριάν Γ' από την Αγία Νίνα το 337 μ.Χ. θεωρείται το θεμέλιο του Χριστιανισμού στη Γεωργία (Rapp, 2012). Η Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία απέκτησε ανεξαρτησία τον 5ο αιώνα, κάτι που αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα για τη διατήρηση της γεωργιανής πολιτιστικής ταυτότητας κατά την περίοδο των ξένων κυριαρχιών. Η Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία έγινε αυτοκέφαλη το 1010 μ.Χ. κατά τη διάρκεια της βασιλείας του βασιλιά Μπαγκράτ Γ'.

Η Εκκλησία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της γεωργιανής τέχνης, λογοτεχνίας και αρχιτεκτονικής κατά τη διάρκεια της μεσαιωνικής περιόδου. Μοναστήρια, όπως το Γκελάτι και το Ικαλτό, έγιναν κέντρα μάθησης και πολιτισμού, διατηρώντας και αναπτύσσοντας τις γεωργιανές λογοτεχνικές και καλλιτεχνικές παραδόσεις (Rayfield, 2012).

Κατά την περίοδο της Ρωσικής Αυτοκρατορίας (1801-1917), η Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία έχασε το αυτοκέφαλο και υπάχθηκε στη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία. Αυτή η περίοδος χαρακτηρίστηκε από προσπάθειες ρωσοποίησης των εκκλησιαστικών πρακτικών και καταπίεσης των γεωργιανών θρησκευτικών παραδόσεων (Grdzeldze, 2010).

Η Σοβιετική εποχή (1921-1991) ήταν ιδιαίτερα δύσκολη για τη Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία, με πολλές εκκλησίες να κλείνουν, κληρικούς να διώκονται και θρησκευτικές πρακτικές να περιορίζονται. Παρά ταύτα, η Εκκλησία γνώρισε μία σημαντική αναβίωση μετά την ανεξαρτησία της Γεωργίας το 1991 (Pelkmans, 2006). Σήμερα θεωρείται μία από τις αρχαιότερες χριστιανικές εκκλησίες με πλούσια ιστορία και πολιτιστική κληρονομιά.

Τρέχουσα Κατάσταση

Το 2021, περίπου το 83,4% του πληθυσμού της Γεωργίας αναγνωρίζονται ως Ανατολικοί Ορθόδοξοι Χριστιανοί (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Γεωργίας [Geostat], 2021). Η Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία, υπό την ηγεσία του Πατριάρχη Ηλία Β' από το 1977, ασκεί σημαντική επιρροή στη γεωργιανή κοινωνία και πολιτική.

Η Εκκλησία έχει ζήσει μία αξιοσημείωτη αναγέννηση από την ανεξαρτησία της Γεωργίας, με εκατοντάδες εκκλησίες να επαναλειτουργούν ή να κτίζονται εκ νέου, και σημαντική αύξηση του αριθμού των κληρικών και των μοναστικών κοινοτήτων. Ο αριθμός των επισκοπών αυξήθηκε από 15 το 1988 σε 47 το 2021 (Patriarchate of Georgia, 2021).

Η Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην εθνική ταυτότητα και την πολιτιστική ζωή. Σημαντικές θρησκευτικές εορτές, όπως το Πάσχα και τα Χριστούγεννα, είναι επίσημες αργίες και εορτάζονται με μεγάλη ευλάβεια. Η επιρροή της Εκκλησίας εκτείνεται σε διάφορους τομείς της δημόσιας ζωής, όπως η εκπαίδευση, οι κοινωνικές υπηρεσίες και ακόμα και η πολιτική (Zedania, 2020).

Προκλήσεις και Διαμάχες

Παρά την κυρίαρχη θέση της, η Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία αντιμετωπίζει αρκετές προκλήσεις στη σύγχρονη εποχή:

- a) *Ισορροπία παράδοσης και μοντερνισμού:* Η Εκκλησία συχνά έρχεται σε αντίθεση με τις φιλελεύθερες αξίες και τις δυτικοτρόπες μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα σε ζητήματα όπως τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚ+ και η ισότητα των φύλων (Zedania, 2020).
- b) *Πολιτική εμπλοκή:* Η στενή σχέση της Εκκλησίας με το κράτος και η εμπλοκή της σε πολιτικά ζητήματα έχουν αποτελέσει αντικείμενο κριτικής, τόσο στο εσωτερικό όσο και διεθνώς (Kakabadze, 2020).
- c) *Διαμάχες για ιδιοκτησία:* Η αποκατάσταση των θρησκευτικών ακινήτων που κατασχέθηκαν κατά τη Σοβιετική εποχή, έχει οδηγήσει σε συγκρούσεις με άλλες θρησκευτικές κοινότητες, ιδιαίτερα την Αρμενική Αποστολική Εκκλησία (Pelkmans, 2006).
- d) *Εσωτερικές διαφορές:* Υπήρξαν περιστατικά εσωτερικών διαφωνιών και διασπαστικών ομάδων που αμφισβήτησαν την εξουσία της επίσημης ιεραρχίας της Εκκλησίας (Zedania, 2020).
- e) *Κοσμοπολίτικη τάση:* Αν και είναι χαμηλότερη σε σχέση με πολλές ευρωπαϊκές χώρες, υπάρχουν ενδείξεις αυξανόμενης κοσμοπολίτικης τάσης μεταξύ των νέων, αστών Γεωργιανών (Caucasus Barometer, 2020).

Το Ισλάμ στη Γεωργία

Ιστορική Παρουσία

Το Ισλάμ υπάρχει στη Γεωργία από τον 7ο αιώνα, μετά τις αραβικές εισβολές. Ωστόσο, η σημαντική διάδοσή του έγινε κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής και Περσικής κυριαρχίας σε διάφορες περιοχές της Γεωργίας, από τον 16ο έως τον 19ο αιώνα (Pelkmans, 2006).

Οι περιοχές της Ατζάρια στο νοτιοδυτικό τμήμα της Γεωργίας και η Κοιλάδα Πάνκισι στο βόρειο ανατολικό τμήμα υπήρξαν παραδοσιακά κέντρα μουσουλμανικών πληθυσμών. Η Ατζάρια, υπό την Οθωμανική κυριαρχία για τρεις αιώνες, είδε εκτεταμένη μεταστροφή στο Ισλάμ, ενώ η Κοιλάδα Πάνκισι

είναι σπίτι του λαού Κιστ, εθνοτικών Τσετσένων που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή τον 19ο αιώνα (Sanikidze & Walker, 2004).

Τρέχουσα Δημογραφία και Κατανομή

Το 2021, οι Μουσουλμάνοι αποτελούν περίπου το 10,7% του πληθυσμού της Γεωργίας, καθιστώντας το Ισλάμ τη δεύτερη μεγαλύτερη θρησκεία στη χώρα (Geostat, 2021). Ο μουσουλμανικός πληθυσμός στη Γεωργία είναι ποικιλόμορφος, αποτελούμενος από διάφορες εθνοτικές ομάδες:

1. Αζέροι: Η μεγαλύτερη μουσουλμανική εθνοτική ομάδα, κυρίως στην περιοχή Κβέμο Καρλί.
2. Γεωργιανοί Μουσουλμάνοι: Κυρίως στην Ατζάρια, απόγονοι αυτών που μεταστράφηκαν κατά την Οθωμανική κυριαρχία.
3. Κιστ: Μουσουλμάνοι Τσετσένοι στην Κοιλάδα Πάνκισι.
4. Άλλες ομάδες: Περιλαμβάνοντας τους Αβάρους, Λεζγκίνους και Πέρσες (Sanikidze & Walker, 2004).

Σουνίτες και Σιίτες

Η πλειονότητα των μουσουλμάνων στη Γεωργία είναι Σουνίτες, ακολουθώντας τη Χαναφική σχολή της φιλοσοφίας. Σε αυτούς περιλαμβάνονται οι περισσότεροι Αζέροι Μουσουλμάνοι και οι Γεωργιανοί Μουσουλμάνοι στην Ατζάρια. Ωστόσο, υπάρχει και μία σημαντική Σιιτική μειονότητα, κυρίως μεταξύ του πληθυσμού των Αζέρων στη νότια Γεωργία (Prasad, 2012).

Προκλήσεις που Αντιμετωπίζουν οι Μουσουλμανικές Κοινότητες

Παρά τις συνταγματικές εγγυήσεις της θρησκευτικής ελευθερίας, οι μουσουλμανικές κοινότητες στη Γεωργία αντιμετωπίζουν αρκετές προκλήσεις:

- (1) Κοινωνικό στίγμα: Οι Μουσουλμάνοι μερικές φορές αντιμετωπίζουν διάκριση και συχνά θεωρούνται ύποπτοι, ιδιαίτερα μετά τις παγκόσμιες ανησυχίες για τον ισλαμικό εξτρεμισμό (Pelkmans, 2006).
- (2) Περιορισμοί στις θρησκευτικές πρακτικές: Υπήρξαν περιστατικά όπου οι τοπικές αρχές παρενέβησαν στην ανέγερση ή τη λειτουργία τζαμιών, ιδιαίτερα στην Ατζάρια (Human Rights Watch, 2012).
- (3) Διαμάχες για ιδιοκτησία: Ορισμένα ιστορικά τζαμιά, τα οποία κατασχέθηκαν κατά τη Σοβιετική εποχή, δεν έχουν επιστραφεί στις μουσουλμανικές κοινότητες (Prasad, 2012).
- (4) Ζητήματα ένταξης: Ορισμένες μουσουλμανικές κοινότητες, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές, αντιμετωπίζουν προκλήσεις για την πλήρη ένταξη

τους στη γεωργιανή κοινωνία κυρίως λόγω οικονομικών προβλημάτων και όχι τόσο για θρησκευτικούς λόγους (Sanikidze & Walker, 2004).

- (5) Ανησυχίες για ριζοσπαστικοποίηση: Η κυβέρνηση της Γεωργίας έχει εκφράσει ανησυχίες για την πιθανή ριζοσπαστικοποίηση, ιδιαίτερα στην Κοιλάδα Πάνκισι, με αποτέλεσμα την αύξηση της παρακολούθησης και συχνά τεταμένες σχέσεις με τις τοπικές κοινότητες (International Crisis Group, 2018).

Ιουδαϊσμός

Αρχαίες Ρίζες

Η Γεωργία φιλοξενεί μία από τις αρχαιότερες εβραϊκές κοινότητες στον κόσμο, εκτός του Ισραήλ. Σύμφωνα με την παράδοση, οι πρώτοι Εβραίοι ήρθαν στη Γεωργία μετά τη Βαβυλωνιακή εξορία τον 6ο αιώνα π.Χ. Αρχαιολογικά και ιστορικά στοιχεία επιβεβαιώνουν την παρουσία των Εβραίων στη Γεωργία από τον 3ο αιώνα π.Χ. τουλάχιστον (Bram, 2013).

Μεσαιωνικές και Πρώιμες Σύγχρονες Περίοδοι

Κατά τη διάρκεια της μεσαιωνικής περιόδου, οι εβραϊκές κοινότητες στη Γεωργία απολάμβαναν σχετική ανοχή και προστασία από τους Γεωργιανούς μονάρχες. Η βασιλεία του Δαβίδ του Οικοδόμου τον 12ο αιώνα και η εποχή της βασίλισσας Ταμάρ στις αρχές του 13ου αιώνα αναφέρονται συχνά ως «χρυσή εποχή» για τους Εβραίους της Γεωργίας (Shapira, 2010).

Ωστόσο, υπήρξαν και αντικείμενο διώξεων, ιδιαίτερα κατά τις ξένες εισβολές. Οι επιθέσεις του Τιμερλάνη τον 14ο αιώνα είχαν καταστροφικές συνέπειες για τις εβραϊκές κοινότητες της Γεωργίας (Shapira, 2010).

Σοβιετική Εποχή και Μετά την Ανεξαρτησία

Η Σοβιετική περίοδος έφερε σημαντικές αλλαγές για τους Εβραίους της Γεωργίας. Παρόλο που αντιμετώπισαν τις γενικές αντιθρησκευτικές πολιτικές του Σοβιετικού καθεστώτος, κατάφεραν να διατηρήσουν ορισμένες από τις πολιτιστικές τους πρακτικές. Ωστόσο, η περίοδος αυτή ήταν και μία περίοδος μαζικής μετανάστευσης, κυρίως προς το Ισραήλ, που εντάθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές του 1990 (Bram, 2013).

Μετά την ανεξαρτησία της Γεωργίας το 1991, οι παραμείνασες εβραϊκές κοινότητες γνώρισαν αναγέννηση της θρησκευτικής και πολιτιστικής ζωής. Ωστόσο, οι οικονομικές δυσκολίες και η πολιτική αστάθεια της δεκαετίας του 1990 οδήγησαν σε περαιτέρω μετανάστευση (Shapira, 2010).

Σημερινή Κατάσταση και Πολιτιστική Σημασία

Το 2021, ο αριθμός των Εβραίων στη Γεωργία υπολογίζεται σε 4.000-5.000, δηλαδή περίπου στο 0,1% του συνολικού πληθυσμού (Geostat, 2021). Παρά το μικρό πλήθος, διατηρούν ενεργές συναγωγές και πολιτιστικά κέντρα στην Τιφλίδα, στο Κουτάισι, στο Μπατούμι και σε άλλες πόλεις.

Οι Εβραίοι της Γεωργίας έχουν συμβάλει σημαντικά στον πολιτισμό, την επιστήμη και τις τέχνες της χώρας. Είναι γνωστοί για τις μοναδικές τους παραδόσεις, όπως η χαρακτηριστική λειτουργική μουσική και η συγκεκριμένη γεωργιανική-εβραϊκή κουζίνα (Bram, 2013).

Η κυβέρνηση της Γεωργίας έχει αναλάβει μέτρα για την προστασία των εβραϊκών κληρονομιών, περιλαμβανομένης της αποκατάστασης ιστορικών συναγωγών. Η Μεγάλη Συναγωγή στην Τιφλίδα, η οποία κατασκευάστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα, παραμένει σημαντικό κέντρο της εβραϊκής ζωής στη Γεωργία (Shapira, 2010).

Παρά την υπάρχουσα αντισημιτική τάση, η Γεωργία φαίνεται να έχει λιγότερο πρόβλημα με τον αντισημιτισμό από πολλές άλλες ανατολικές ευρωπαϊκές χώρες. Η Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία και η κυβέρνηση διατηρούν γενικά θετικές σχέσεις με την εβραϊκή κοινότητα (U.S. Department of State, 2020).

Αρμενική Αποστολική Εκκλησία

Ιστορική Παρουσία στην Γεωργία

Η Αρμενική Αποστολική Εκκλησία έχει σημαντική παρουσία στη Γεωργία για αιώνες, ιδιαίτερα στις νότιες περιοχές και στην Τιφλίδα. Οι Αρμενικές και οι Γεωργιανές εκκλησίες μοιράζονται την πρώιμη χριστιανική ιστορία, καθώς και οι δύο ανιχνεύουν την καταγωγή τους στις αποστολικές δραστηριότητες της Αγίας Νίνας τον 4ο αιώνα (Payaslian, 2007).

Κατά τη μεσαιωνική περίοδο, οι αρμενικές κοινότητες ευημερούσαν σε διάφορα μέρη της Γεωργίας, ιδιαίτερα σε αστικά κέντρα. Μετά τη Δ΄ Οικουμενική σύνοδο της Χαλκηδόνας τον 5ο αιώνα, η Αρμενική Εκκλησία αποσχίστηκε από την Ορθόδοξη Εκκλησία, αλλά οι πολιτιστικές και οικονομικές σχέσεις των μελών της παρέμειναν ισχυρές (Rayfield, 2012).

Τρέχουσα Κατάσταση και Δημογραφία

Το 2021, οι Αρμένιοι αποτελούν περίπου το 2,9% του πληθυσμού της Γεωργίας, με την πλειονότητα να ανήκει στην Αρμενική Αποστολική Εκκλησία (Geostat, 2021). Οι μεγαλύτερες αρμενικές κοινότητες βρίσκονται στην Τιφλίδα και στην περιοχή Σαμτσκχέ-Τζαβαχέτι στη νότια Γεωργία.

Η Αρμενική Αποστολική Εκκλησία στη Γεωργία υπάγεται στη δικαιοδοσία της Επισκοπής της Αρμενικής Αποστολικής Ορθόδοξης Ιερής Εκκλησίας με έδρα την Τιφλίδα. Η Επισκοπή επιβλέπει πολλούς ναούς και ιερείς σε όλη τη χώρα (Diocese of the Armenian Apostolic Orthodox Holy Church in Georgia, 2021).

Πολιτιστική και Αρχιτεκτονική Κληρονομιά

Η αρμενική θρησκευτική αρχιτεκτονική έχει αφήσει σημαντικό αποτύπωμα στο πολιτιστικό τοπίο της Γεωργίας. Πολλοί αρμενικοί ναοί, μερικοί από τους οποίους χρονολογούνται από τη μεσαιωνική περίοδο, μπορούν να βρεθούν σε όλη τη χώρα. Σημαντικά δείγματα είναι (Karapetyan, 2011):

- (1) Καθεδρικός Ναός Αγίου Γεωργίου στην Τιφλίδα (13ος αιώνας)
- (2) Εκκλησία Σουρμπ Νσχαν στην Αχαλτσικέ (19ος αιώνας). Η Εκκλησία Σουρμπ Νσχαν σημαίνει «Άγιο Σημείο» ή «Ιερό Σύμβολο» είναι μια ιστορική αρμενική εκκλησία και ναοί βρίσκονται σε όλη την Αρμενία
- (3) Εκκλησία Σουρμπ Χατς στην Αχαλκαλάκι (19ος αιώνας). Η Εκκλησία Σουρμπ Χατς σημαίνει «Άγιος Σταυρός» αποδίδεται σε πολλούς αρμενικούς και χριστιανικούς ναούς αφιερωμένους στον Τίμιο Σταυρό.

Ωστόσο, η ιδιοκτησία και η συντήρηση κάποιων από αυτά τα ιστορικά μνημεία υπήρξαν πηγή εντάσεων μεταξύ της Αρμενικής Αποστολικής Εκκλησίας και της Γεωργιανής Ορθόδοξης Εκκλησίας, ιδιαίτερα στη μετα-σοβιετική περίοδο (Pelkmans, 2006).

Άλλες Θρησκευτικές Μειονότητες

Καθολικισμός

Ο Καθολικισμός έχει παρουσία στη Γεωργία από τον 13ο αιώνα, κυρίως λόγω των δραστηριοτήτων Ευρωπαίων ιεραποστόλων. Το 2021, οι Καθολικοί αποτελούν μία μικρή μειονότητα στη Γεωργία, εκτιμάται ότι είναι περίπου το 0,5% του πληθυσμού (Geostat, 2021). Η Καθολική Εκκλησία στη Γεωργία οργανώνεται στην Αποστολική Διοίκηση του Καυκάσου, με έδρα την Τιφλίδα, η οποία εξυπηρετεί τους Καθολικούς του Λατινικού Ρίτρου στη Γεωργία και την Αρμενία (Catholic Church in Georgia, 2021). Το Λατινικό Ρίτρο (ή *Rituale Romanum* στα λατινικά) είναι ένα βιβλίο που περιλαμβάνει τις λειτουργικές τελετές και τα μυστήρια της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.

Γιαζίντι

Οι Γιαζίντι, μία εθνοθρησκευτική ομάδα με ρίζες στη Μεσοποταμία, είναι παρόντες στη Γεωργία από τον 19ο αιώνα. Το 2021, αποτελούν περίπου το 0,4% του πληθυσμού της Γεωργίας (Geostat, 2021). Η κοινότητα των Γιαζίντι στη Γεωργία αντιμετωπίζει προκλήσεις στη διατήρηση της ξεχωριστής θρησκευτικής και πολιτιστικής ταυτότητάς τους. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει προσπάθειες για τη διατήρηση της κληρονομιάς των Γιαζίντι, όπως η κατασκευή ενός ναού τους στην Τιφλίδα το 2015, ο πρώτος του είδους του, εκτός Ιράκ και Αρμενίας (Szakonyi, 2007).

Μάρτυρες του Ιεχωβά

Οι Μάρτυρες του Ιεχωβά είναι ενεργοί στη Γεωργία από τη δεκαετία του 1950, αλλά απέκτησαν μεγαλύτερη προβολή μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης. Το 2021, αριθμούν περίπου 18.000 μέλη (Jehovah's Witnesses, 2021). Αντιμετώπισαν σημαντικές διώξεις και βία, ιδιαίτερα στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και στις αρχές της δεκαετίας του 2000. Παρόλο που η κατάσταση έχει βελτιωθεί, οι Μάρτυρες του Ιεχωβά εξακολουθούν να αναφέρουν περιστατικά διακρίσεων και αντίθεσης, ιδιαίτερα από κάποια στοιχεία εντός της Γεωργιανής Ορθόδοξης Εκκλησίας (U.S. Department of State, 2020).

Προτεστάντες

Διάφορες Προτεσταντικές ομολογίες έχουν μικρή αλλά ενεργή παρουσία στη Γεωργία, περιλαμβανομένων των Βαπτιστών, Πεντηκοστιανών, Λουθηρανών και Εβδόμου Ημέρας Αποστόλων. Ο συνολικός πληθυσμός των Προτεσταντών εκτιμάται σε λιγότερο από το 0,1% του πληθυσμού (Geostat, 2021). Οι προτεσταντικές εκκλησίες στη Γεωργία συμμετέχουν σε διάφορες κοινωνικές και φιλανθρωπικές δραστηριότητες. Παρόλα αυτά, μερικές φορές αντιμετωπίζουν αντίθεση από τη Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία και τμήματα της κοινωνίας που τις βλέπουν ως ξένες ή αιρετικές επιρροές (Pelkmans, 2006).

Εκτός από τις προαναφερθείσες ομολογίες, στη Γεωργία είναι ενεργές σχετικά μικρές ομάδες: η Εκκλησία του Ιησού Χριστού των Αγίων των Εσχάτων Ημερών (Μάρμονες), οι ακολούθοι του Ουνιφικισμού, καθώς και οι πιστοί του Ινδουισμού, του Βουδισμού και της Πίστης των Μπαχάι.

Επίλογος

Το Σύνταγμα της Γεωργίας εγγυάται τη θρησκευτική ελευθερία, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα τον ιδιαίτερο ιστορικό ρόλο του Ορθόδοξου Χριστιανισμού. Το 2002, το Σύμφωνο μεταξύ του κράτους και της Γεωργιανής

Ορθόδοξης Εκκλησίας καθιέρωσε νομικά προνόμια.¹ Παρ' όλα αυτά, οι τρέχουσες δυναμικές μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

- i. Έχει αυξηθεί ο θρησκευτικός πλουραλισμός.
- ii. Η Ορθόδοξη Εκκλησία διατηρεί σημαντική κοινωνική επιρροή.
- iii. Τα δικαιώματα των θρησκευτικών μειονοτήτων προστατεύονται από το Σύνταγμα, αλλά εκδηλώνονται περιστασιακές κοινωνικές προκλήσεις.
- iv. Η κρατική χρηματοδότηση υποστηρίζει πολλές θρησκευτικές οργανώσεις.
- v. Ο διάλογος μεταξύ των θρησκειών συνεχίζεται μέσω επίσημων συμβουλίων και ανεπίσημων κοινοτικών αλληλεπιδράσεων.

Η παραπάνω ανάλυση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η ιστορική θρησκευτική ανοχή της Γεωργίας ξεχωρίζει ως ένα μοναδικό φαινόμενο στην περιοχή του Καυκάσου, με αρκετές βασικές επιπτώσεις:

- a) Μεσαιωνικές βάσεις: Η Γεωργία διατήρησε ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ Ορθόδοξων Χριστιανών, Αρμενίων Χριστιανών, Εβραίων και Μουσουλμάνων από τους μεσαιωνικούς χρόνους, ιδιαίτερα εμφανή στην αρχιτεκτονική της Τιφλίδας, με ναούς, συναγωγές και τζαμιά να είναι χτισμένα κοντά το ένα στο άλλο.
- b) Περιφερειακή επιρροή: Αυτή η ανεκτική προσέγγιση επηρέασε τις γειτονικές χώρες, παρέχοντας ένα μοντέλο θρησκευτικής συνύπαρξης στην Αρμενία και το Αζερμπαϊτζάν, αν και με διαφορετικά επίπεδα επιτυχίας.
- c) Σύγχρονο κληροδότημα: Το σύγχρονο Σύνταγμα της Γεωργίας εγγυάται τη θρησκευτική ελευθερία, βασιζόμενο σε αυτή την ιστορική θεμελίωση. Η Γεωργιανή Ορθόδοξη Εκκλησία διατηρεί τον κυρίαρχο ρόλο της, διαφυλάσσοντας ταυτόχρονα τα δικαιώματα των θρησκευτικών μειονοτήτων.
- d) Οικονομικές επιπτώσεις: Η θρησκευτική ανοχή ιστορικά διευκόλυνε τον ρόλο της Γεωργίας ως περιφερειακού εμπορικού κόμβου, συνδέοντας διάφορες θρησκευτικές κοινότητες μέσω των διαδρομών του Δρόμου του Μεταξιού.
- e) Πολιτιστική σύνθεση: Η αλληλεπίδραση των θρησκευτικών κοινοτήτων συνέβαλε στη χαρακτηριστική αρχιτεκτονική, τις τέχνες και τις πολιτιστικές πρακτικές της Γεωργίας, δημιουργώντας μία μοναδική καυκάσια ταυτότητα.

¹Το 2002, η Ορθόδοξη Εκκλησία της Γεωργίας υπέγραψε συμφωνία με το κράτος που της έδινε συγκεκριμένα προνόμια: (α) απαλλαγή από στρατιωτική θητεία για τα μέλη του κλήρου, απαλλάχθηκαν από την υποχρέωση στρατιωτικής θητείας (β) προβλέφθηκε η διδασκαλία του Ορθόδοξου Χριστιανισμού στα δημόσια σχολεία (γ) η Ορθόδοξη Εκκλησία της Γεωργίας απέκτησε αφορολόγητο καθεστώς, αποτελώντας τη μοναδική Εκκλησία με αυτό το προνόμιο (δ) Η γνώμη της Εκκλησίας λαμβάνεται υπόψη από την κυβέρνηση.

Αυτή η θρησκευτική ανοχή συνεχίζει να επηρεάζει τις περιφερειακές διπλωματικές σχέσεις και χρησιμεύει ως υπόδειγμα για τη διαχείριση της θρησκευτικής ποικιλομορφίας στις σύγχρονες καυκάσιες χώρες.

Βιβλιογραφία

- Bram, C. (2013). Israelis in Georgia: The Making of a Transnational Community. In E. Ben-Rafael, Y. Sternberg, J. B. Glikman (eds.), *Ethnicity and Beyond: Theories and Dilemmas of Jewish Group Demarcation*, 245-266. Brill.
- Catholic Church in Georgia (2021). *Official Website of the Catholic Church in Georgia*. <https://www.catholic.ge>.
- Caucasus Barometer (2020). *Caucasus Barometer 2020 Georgia*. Caucasus Research Resource Centers. <https://caucasusbarometer.org/en/datasets/>.
- Diocese of the Armenian Apostolic Orthodox Holy Church in Georgia (2021). *Official Website*. www.armenianchurch.ge.
- Geostat (National Statistics Office of Georgia) (2021). *2021 General Population Census Main Results*. <https://www.geostat.ge/en>.
- Grdzeldze, T. (2010). The Orthodox Church of Georgia: History, Challenges and Revival. In L. N. Leustean (ed.), *Eastern Christianity and the Cold War, 1945-91*, 190-207. Routledge.
- Human Rights Watch (2012). *Georgia: Investigate Attacks on Muslim Georgians*. <https://www.hrw.org/world-report/2012/country-chapters/georgia>.
- International Crisis Group (2018). *Georgia's Muslim Community: A Self-Fulfilling Prophecy?* Europe Report N°251. https://www.files.ethz.ch/isn/140741/Working_Paper_58_En.pdf.
- Jehovah's Witnesses (2021). *Jehovah's Witnesses in Georgia*. <https://www.jw.org/en/jehovahs-witnesses/worldwide/GE/>.
- Kakabadze, S. (2020). The Orthodox Church in Georgian Politics Since 1989. In A. Fagan, D. Titov (eds.), *Religion and Politics in Post-Socialist Central and Southeastern Europe*, 140-166. Palgrave Macmillan.
- Karapetyan, S. (2011). *The Georgian-Armenian Church Architecture (5th-7th centuries)*. "Gitutyun" Publishing House of NAS RA.
- Patriarchate of Georgia (2021). *Official Website of the Georgian Orthodox Church*. <https://patriarchate.ge/news/1616>.
- Payaslian, S. (2007). *The History of Armenia: From the Origins to the Present*. Palgrave Macmillan.
- Pelkmans, M. (2006). *Defending the Border: Identity, Religion, and Modernity in the Republic of Georgia*. Cornell University Press.
- Prasad, C. (2012). *Georgia's Muslim Community: A Self-Fulfilling Prophecy?* European Centre for Minority Issues (ECMI) Working Paper #58.
- Rapp, S. H. (2012). *The Sasanian World through Georgian Eyes: Caucasia and the Iranian Commonwealth in Late Antique Georgian Literature*. Ashgate.
- Rayfield, D. (2012). *Edge of Empires: A History of Georgia*. Reaktion Books.
- Sanikidze, G., Walker, E. W. (2004). *Islam and Islamic Practices in Georgia*. Berkeley Program in Soviet and Post-Soviet Studies Working Paper Series.
- Shapira, D. (2010). Judeo-Georgian: A Dying Jewish Language. In J. A. Fishman, O. García (eds.), *Handbook of Language and Ethnic Identity: Disciplinary and Regional Perspectives*, Vol. 1, 370-382. Oxford University Press.

- Suny, R. G. (1994). *The Making of the Georgian Nation*. 2nd Edition. Indiana University Press.
- Szakonyi, R. (2007). Ethnic Mobilization in Post-Soviet Georgia: The Case of the Yezidi-Kurds. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe* 6(1): 1-19.
- U.S. Department of State (2020). *2020 Report on International Religious Freedom: Georgia*. <https://www.state.gov/reports/2020-report-on-international-religious-freedom/georgia/>.
- Zedania, G. (2020). Religiosity, Religious Education, and Attitudes Toward Science in Post-Soviet Georgia. In S. Zrinščak, S. Ramet (eds.), *Values in Post-Soviet Central Asia*, 89-106. Springer.

Historical Religions and their Factual Situation in Modern Georgia

Giorgi Pareshishvili

Advisor to the Rector

Caucasus International University, Georgia

This article provides a comprehensive examination of the historical religions in Georgia and their current status within the modern Georgian state. It explores the complex interplay between various faiths, historical events, and contemporary societal dynamics that have shaped Georgia's religious landscape. The study focuses on the dominant Eastern Orthodox Christianity, as well as significant minority religions including Islam, Judaism, and the Armenian Apostolic Church. Additionally, it discusses other religious minorities and examines the legal framework governing religious freedom in the country. Through this analysis, the article aims to provide a nuanced understanding of Georgia's rich religious tapestry and its implications for modern Georgian society.

Keywords: *Religions, Georgia, Orthodoxy, Islam, Jews, Armenians, Azeris, Yazidis, Jehovah's Witnesses, Protestants*

